

УДК 338.436:339.562/564

JEL: F130, F140, Q110, Q170

Оксана Лисак, Лариса Андреева

*Таврійський державний агротехнологічний університет
Україна*

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЕКСПОРТУ АГРАРНОЇ ПРОДУКЦІЇ УКРАЇНИ

У статті розглянуто проблеми збуту сільськогосподарської продукції аграрними підприємствами. Проаналізовано канали збуту аграрної продукції в Україні. Визначено переваги й вади реалізації сільськогосподарської продукції в рамках Угоди про асоціацію з Європейським Союзом. Розглянуто сучасні тенденції в експорті української аграрної продукції з урахуванням переорієнтації на азійські та європейські ринки.

Ключові слова: *аграрна продукція, збут, реалізація сільськогосподарської продукції, Угода про асоціацію з Європейським Союзом, квоти на поставку продукції, експорт аграрної продукції.*

Оксана Лысак, Лариса Андреева

*Таврический государственный агротехнологический университет
Украина*

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ ЭКСПОРТА АГРАРНОЙ ПРОДУКЦИИ УКРАИНЫ

В статье рассмотрены проблемы сбыта сельскохозяйственной продукции аграрными предприятиями. Проанализированы каналы сбыта аграрной продукции в Украине. Определены преимущества и недостатки реализации сельскохозяйственной продукции в рамках Соглашения об ассоциации с Европейским Союзом. Рассмотрены современные тенденции в экспорте украинской аграрной продукции с учетом переориентации на азиатские и европейские рынки.

Ключевые слова: *аграрная продукция, сбыт, реализация сельскохозяйственной продукции, Соглашение об ассоциации с Европейским Союзом, квоты на поставку продукции, экспорт аграрной продукции.*

Oksana Lysak, Larisa Andreeva

*Tavria State Agrotechnological University
Ukraine*

PROBLEMS AND PROSPECTS OF UKRAINE'S EXPORT OF AGRICULTURAL PRODUCTS

The aim of this publication is to review current trends Ukrainian exports of agricultural products and develop recommendations on the prospects of export of agricultural products in Ukraine. The problem of marketing of agricultural products by agricultural enterprises is considered in the article. The distribution channels of agricultural products in Ukraine are analyzed. The factors constraining agricultural exports are established. Advantages and disadvantages of agricultural products within the Association Agreement with the European Union are analyzed. Analyzed the first results of cooperation with the EU in agriculture. The problems of the use of quotas dispose of agricultural products within the Association Agreement with the European Union are identified. An simplified legalization exports from Ukraine to the EU of animal origin products is offered. The export of agricultural products to other countries is analyzes. The modern trend in the export of Ukrainian agricultural products based on the reorientation of Asian and European markets is considered. The strategic directions of development of Ukrainian agricultural exports are identified.

Key words: *agricultural production, marketing, sale of agricultural products, the Association Agreement with the European Union, quota for the supply of products, the export of agricultural products.*

Постановка проблеми. У сучасних умовах сільське господарство є однією з небагатьох провідних галузей економіки країни, адже питання організації виробництва й підтримки продовольчого забезпечення для кожної держави важливі на усіх етапах розвитку. У нинішніх складних умовах економічної кризи сільське господарство є однією з небагатьох галузей економіки, що демонструє позитивні тенденції збільшення виробництва й експорту.

Водночас недосконала система реалізації продукції гальмує розвиток вітчизняного агропромислового комплексу. За оцінками експертів Німецької консультативної групи при Кабінеті Міністрів України, через недосконалу систему реалізації сільськогосподарські товаровиробники в Україні одержують близько 40 % кінцевої експортної ціни, тоді як німецькі фермери – близько 70 % [1]. Тобто прибутковість сільського господарства може бути вдвічі більшою, якщо інфраструктура українського ринку буде наближена до європейських стандартів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Чимало вітчизняних науковців, зокрема В. Г. Андрійчук [2], Л. А. Євчук [3], П. Т. Саблук [4], С. Григор'єв [5] та інші, досліджують стан і перспективи реалізації сільськогосподарської продукції. Однак підписання Угоди про асоціацію з Європейським союзом (ЄС) змінює пріоритети розвитку аграрного виробництва та відкриває нові перспективи реалізації сільськогосподарської продукції. Саме в цій галузі планується проведення наймасштабніших реформ. У рамках співпраці з ЄС заплановано переналаштувати законодавство щодо санітарних і фітосанітарних заходів, сертифікації та метрології, проходження митниці, ринкового нагляду відповідно до стандартів ЄС. Завдяки цьому ЄС частково скасовує тарифні обмеження на експорт української аграрної продукції. Без мита до ЄС ввозитимуть 85 % товарів, а на 15 % введуть нульові тарифні квоти. Таким чином, актуальними стають дослідження викликів і можливостей, які чекають на сільське господарство після набуття чинності Угоди про асоціацію.

Мета статті – розгляд сучасних тенденцій експорту української аграрної продукції та розробка рекомендацій щодо перспектив експорту аграрної продукції України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для вітчизняних виробників сільськогосподарської продукції в сучасних умовах одним з проблемних місць господарської діяльності є реалізація продукції. В умовах інтеграційних процесів в Україні гостро постає питання налагодження ефективних каналів збуту сільськогосподарської продукції. За таких тенденцій розвитку агропромислового комплексу України необхідним стає визначення оптимальних каналів збуту, що дадуть змогу сільськогосподарським підприємствам з мінімальними втратами адаптуватися до змін на продовольчому ринку.

За роки незалежності України структура каналів реалізації сільськогосподарської продукції кардинально змінилася (табл. 1).

Таблиця 1

**Структура реалізації сільськогосподарської продукції в Україні
за каналами збуту, %**

Роки	Канали реалізації				
	переробним підприємствам	видано пайовикам в рахунок орендної плати за землю та майнових паїв	населенню в рахунок оплати праці	на ринку	за іншими напрямками
1990	96	0	2	2	0
1995	53	0	11	24	12
2000	21	6	17	37	19
2005	25	4	4	13	54
2010	16	2	1	7	74
2012	13	2	0	5	80
2013	14	2	0	5	79
2014	14	2	0	4	80

Джерело: дані Державної служби статистики України [6].

Обсяг сільськогосподарської продукції, що реалізують переробним підприємствам, скоротився з 96 до 14 %, тобто майже в шість разів. На ринку в різні роки реалізовували різний обсяг продукції сільського господарства, проте найбільший обсяг цього виду реалізації спостерігався протягом 1995–2005 рр. Останніми роками на ринку реалізують не більше 5 % сільськогосподарської продукції. Водночас кількість продукції, реалізованої за іншими каналами реалізації, зростає від 0 до 80 %. Наявні канали реалізації продукції не виконують функцію узгодження попиту й пропозиції та встановлення репрезентативних ринкових цін, які стали б надійним засобом забезпечення руху продукції. Водночас підприємства-посередники своєю діяльністю призводять до цінового диспаритету й «вимивання» фінансових ресурсів у сільськогосподарських товаровиробників, адже не враховують інтереси сільгоспвиробників і націлені лише на максимізацію власних прибутків.

Недорозвиненість ринкової інфраструктури створює значні проблеми для

сільськогосподарських товаровиробників, оскільки ускладнює проведення планування та збутової політики підприємства та не дозволяє здійснювати довгострокове прогнозування прибутковості цих підприємств.

Одним із головних напрямів вирішення проблем реалізації сільськогосподарської продукції, який створить можливості перевести сільське господарство й виробництво продовольства в розряд високоефективних галузей, є експорт продукції АПК. Серед факторів, що стримують розвиток експорту аграрної продукції, можна виділити протекціоністську політику інших країн і невідповідність вимог щодо якості, стандартизації та сертифікації аграрної продукції. З 1 січня 2016 р. почала діяти Угода про зону вільної торгівлі між Україною та Євросоюзом. Угода про асоціацію України з ЄС виступає потужним стимулом для реалізації необхідних реформ й інституціональних перетворень в економіці України, зокрема в аграрній сфері [7].

У структурі експорту України до ЄС майже третину займають сільськогосподарські товари – 27,8 %. Тому в аграрних товаровиробників з'являються можливості значно покращити результати своєї діяльності: 330 млн євро зекономить на сплаті мит сільськогосподарський сектор, 53 млн євро – харчова галузь. Нульові мита застосовані ЄС до 82,2 % товарів українського аграрного експорту, 83,4 % – до експорту харчової продукції [8].

Без сплати мита можна експортувати горіхи, фрукти, частину овочевих, зернових та олійних культур, живих тварин і рослини, рибу, ракоподібні, сири, кондитерські вироби й шоколад тощо.

За підрахунками експертів ННЦ «Інститут аграрної економіки», за результатами 2016 р. експортні обсяги сільськогосподарської та харчової продукції до ЄС у порівнянні з 2015 р. зростуть на 492,8 млн дол. і становитимуть 4,7 млрд дол. При цьому, за результатами економіко-математичного моделювання, зовнішньоторговельне сальдо зросте на 477,8 млн дол. до 2,956 млрд дол. [9].

Проте відміна мита на сільськогосподарську продукцію не призводить до автоматичного експорту продукції в ЄС. Угода про зону вільної торгівлі передбачає перелік вимог щодо якості, стандартів і норм безпеки, відповідність яким дозволить вітчизняним виробникам продавати свою продукцію у ЄС. Водночас країна одержує додаткові переваги, оскільки відповідність стандартам ЄС дозволить продавати товари також на ринках третіх країн. У 2015 р. 23 українські підприємства здобули статус схваленого експортера в рамках угоди про Зону вільної торгівлі з ЄС. Ці підприємства спеціалізуються на поставках соняшникової олії, меду, продукції з томатів, дріжджів, печива тощо. Також у 2015 р. було видано Державною фіскальною службою підприємствам-експортерам 4,5 тис. сертифікатів EUR.1 на поставки товарів до ЄС.

Квоти на поставки сільськогосподарської продукції було запроваджено на

36 категорій продуктів. Частина виробників та експертів стверджували, що такі обмеження негативно вплинуть на торгівлю. Однак необхідно розуміти, що до набуття чинності Угоди про зону вільної торгівлі (ЗВТ) українські експортери повинні були сплачувати мито за кожну експортовану тонну, починаючи з першої. Тепер до певної межі визначену кількість продукції експортують без мита, усе, що понад квоту, – із сплатою мита. Такий порядок торгівлі був запроваджений ще до набуття чинності Угоди про ЗВТ – з квітня 2014 р.

У 2015 р. Україна не змогла використати всі одержані квоти, в межах яких товари поставляють у ЄС без мит. Певні товари виробники зовсім не експортували: свинину, телятину, молочну продукцію (ЄС дозволив її експорт тільки з початку 2016 р.), яйця, баранину, гриби (табл. 2).

Таблиця 2

Дані про використання квот на експорт сільськогосподарської продукції до ЄС у 2015 р.

Вид продукції	Квота, тис. т	Використано квоти, тис. т	Залишок квоти, тис. т	%
Пшениця	950,0	950,0	0,0	950,0
Кукурудза	400,0	400,0	0,0	400,0
Ячмінь	248,2	192,4	55,8	248,2
Свинина	40,0	0,0	40,0	40,0
Етанол	27,0	1,2	25,8	27,0
Цукор	20,1	19,8	0,2	20,1
Курятина	36,0	20,5	15,5	36,0
Висівки, відходи та залишки	16,0	3,6	12,4	16,0
Яловичина	12,0	0,0	12,0	12,0
Виноградний та яблучний соки	10,0	10,0	0,0	10,0
Оброблені помідори	10,0	10,0	0,0	10,0
Крохмаль	10,0	1,0	9,0	10,0
Інший цукор	10,0	0,6	9,4	10,0
Молоко, вершки, згущене молоко та йогурти	8,0	0,0	8,0	8,0
Солод і пшенична клейковина	7,0	5,1	1,9	7,0
Ячмінна крупа та борошно	6,3	6,3	0,0	6,3
Мед	5,0	5,0	0,0	5,0
Овес	4,0	4,0	0,0	4,0
Харчові продукти	2,0	0,0	2,0	2,0
Оброблена продукція із зернових	2,0	0,0	2,0	2,0

Джерело: [10].

Крім того, у 2015 р. аграрії здійснювали експорт і поза рамками квот, перевищивши їх у десятки разів: мед (у чотири рази), сік (у сім разів), кукурудзу (майже у 20 разів).

Дані про використання тарифних квот у 2016 р. свідчать, що було повністю використано квоти на мед, цукор, борошно, овес, ячмінну крупу, виноградні та яблучні соки, оброблені помідори. На 9,8 і 19,0 % відповідно виконані поставки часнику та крохмалю. Водночас найгірші показники маємо

щодо поставок обробленого молока, грибів і баранини.

Варто зазначити, що 29 вересня 2016 р. квоти на деяку продукцію було збільшено. Наприклад, імпорт меду можна збільшити на 3 тис. т, вівса – на 4,0 тис. т, виноградного соку – на 0,5 тис. т, круп та обробленого зерна – на 7,8 тис. т, оброблених томатів – на 5 тис. т, пшениці та борошна – на 100 тис. т, а кукурудзи – на 650 тис. т.

Попри те, що 2017 р. лише почався, Міністерство аграрної політики та продовольства України повідомило, що вже вичерпано квоти на поставки меду. Закінчуються квоти й на інші види продукції (відповідно до тарифних квот «перший прийшов – перший обслуговується»). Наприклад, на 64 % вичерпано квоту на цукор, на 78 % – на виноградні та яблучні соки.

Підтвердженням того, що введення ЗВТ не вплине негативно на зовнішню торгівлю, є ситуація з продажем меду. У 2015 р. Україна поставила 36 тис. т меду в 30 країн світу (на 84,3 млн дол. США), а також відкрила експорт у сім нових країн і поновила експорт ще в чотири країни. Нині щодо експорту меду Україна є лідером з його виробництва в Європі та третьою у світі. При цьому провідні українські експортери меду (наприклад, компанія «Бартник» м. Ізяслав Хмельницької області) вже близько 20 років працюють на ринку ЄС (найбільше в Німеччині та Польщі). Тобто за наявності високоякісної продукції успішній її реалізації не заважають ні низькі квоти на експорт, ні митні перепони. Водночас квоти збільшують прибутки українського бізнесу, дозволяють конкурувати на ринках ЄС.

Наразі частка ЄС у загальній структурі зовнішньоторговельного обігу сільськогосподарської продукції України становить 33,9 %. У табл. 3 наведено дані про розподіл експорту аграрної продукції серед країн-членів ЄС.

Таблиця 3

Головні країни ЄС-імпортери сільськогосподарської продукції з України у 2015–2016 рр.

2015 р.		2016 р.	
Країна	Частка в аграрному експорті України, %	Країна	Частка в аграрному експорті України, %
Іспанія	21,0	Іспанія	16,6
Нідерланди	14,2	Нідерланди	14,6
Італія	13,8	Італія	13,5
Польща	10,4	Польща	12,6
Франція	9,5	Німеччина	9,4
Португалія	6,2	Португалія	9,2
Німеччина	4,6	Франція	8,8
Бельгія	4,3	Велика Британія	3,1
Велика Британія	3,5	Румунія	2,4
Литва	2,1	Угорщина	2,2
Греція	1,6	Греція	2,2
Румунія	1,4	Бельгія	2,1

Джерело: розрахували автори за даними Державної служби статистики [6].

Як бачимо, більше 90 % українського аграрного експорту припадає на найбільші 10 країн-імпортерів (у 2015 р. – 92,6 %, у 2016 р. – 96,7 %). Найбільшим є експорт в Іспанію (відповідно 21 і 16,6 % у 2015 р. і 2016 р.), куди Україна постачає зернові культури (69,5 % експорту), олію (18,6 %), а також мед, молочні продукти, продукцію із зерна тощо. У Нідерланди переважно експортують зернові (51,3 % експорту), олію (23,5 %), м'ясо (6,7 %), овочі та продукти їхньої переробки, цукор і кондитерські вироби, алкогольні та безалкогольні напої, тютюн тощо. Схожою є структура експорту аграрної продукції України в Італію, яка посідає третє місце серед країн-імпортерів ЄС. Зернові культури становлять 56,6 % усієї поставленої продукції, олія – 26,9 %. Постачаються також горіхи, насіння й плоди олійних культур, м'ясо, готові продукти із зерна, відходи харчової промисловості.

Заступник директора ННЦ «Інститут аграрної економіки» М. І. Пугачов підкреслив, що саме ці продукти, маючи конкурентні переваги, визначатимуть реальні експортні обсяги українських товарів до ЄС: «У 2016 р. найкращі перспективи продати свою продукцію в ЄС мають ті вітчизняні компанії, які вже мають досвід роботи на європейських ринках. Але успішна діяльність агропродовольчого сектора України в умовах зони вільної торгівлі відкриває довгострокову перспективу для нарощування обсягів продажу вітчизняної продукції не тільки в ЄС, але й у країни третього світу» [8].

Українське законодавство поступово приводять у відповідність до правил внутрішнього ринку ЄС. Зміни стосуються питань конкуренції, інтелектуальної власності, державних закупівель, технічних стандартів тощо. Вживають певні заходи в галузі сертифікації та метрології, що є необхідними для функціонування ЗВТ.

Роботу щодо реформування системи якості та безпечності харчових продуктів уже розпочато. 24 лютого 2016 р. Уряд ухвалив розпорядження «Про схвалення Всеохоплюючої стратегії імплементації Глави IV (санітарні та фітосанітарні заходи) Розділу IV «Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею» Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Усеохоплюючу стратегію розроблено за підтримки експертів проекту ЄС «Вдосконалення системи контролю безпечності харчових продуктів в Україні» на виконання Плану заходів з імплементації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС на 2014–2017 рр. Крім того, у рамках підготовки документа було проведено оглядову місію ГАІЕХ щодо оцінки законодавства у сфері санітарних і фітосанітарних заходів і благополуччя тварин [11].

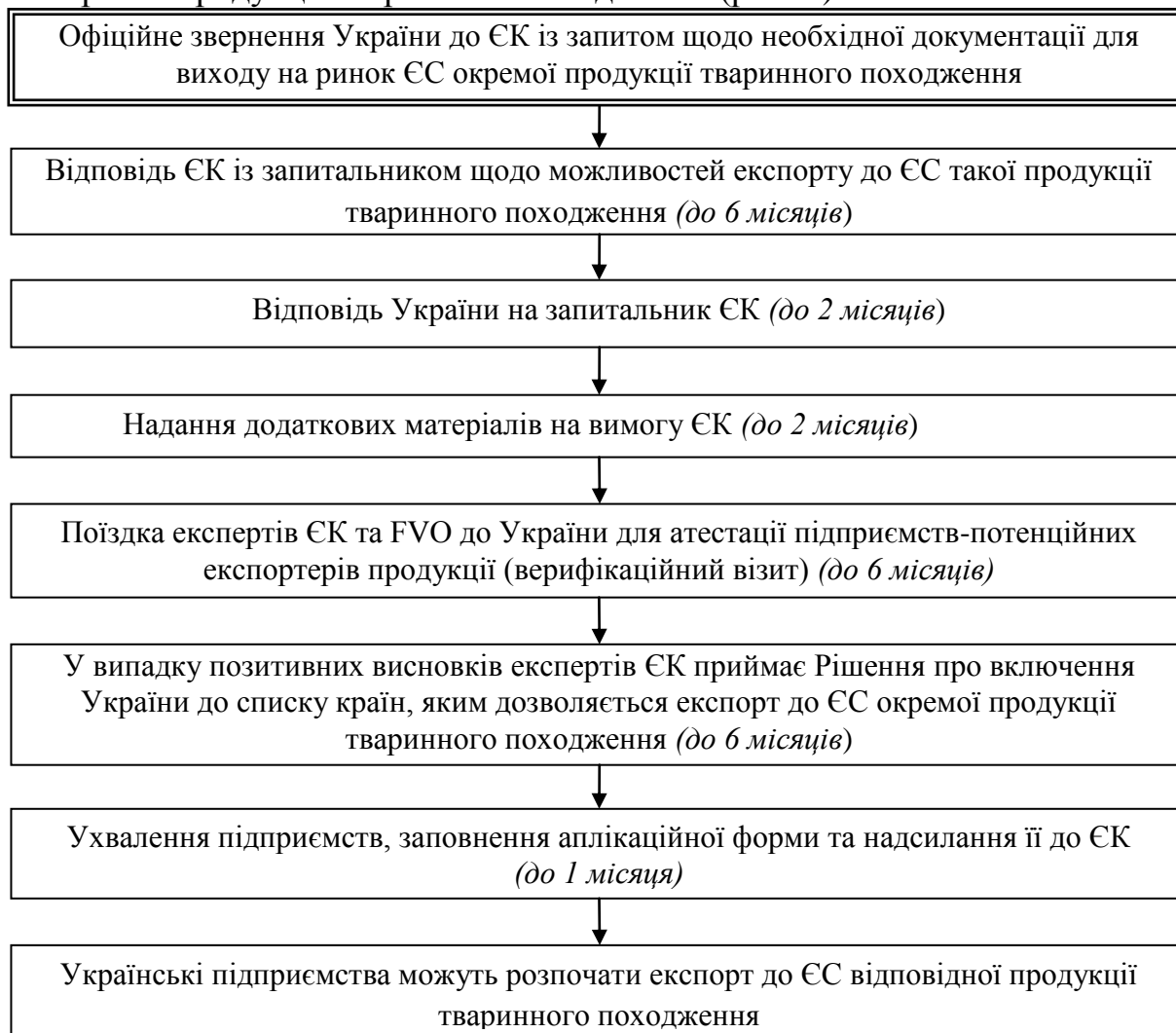
Для забезпечення контролю за безпекою харчових продуктів функціонує Державна служба України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів, яку створено на базі Державної ветеринарної та фітосанітарної служби та приєднання Державної інспекції з питань захисту прав споживачів і Державної санітарно-епідеміологічної служби.

Дії щодо гармонізації законодавства та стандартів є дуже важливими не лише в контексті співпраці з ЄС. За словами директора департаменту

міжнародного співробітництва Міністерства аграрної політики та продовольства України Т. Кузьмича, експорт сільськогосподарської продукції – це наразі єдина галузь економіки України, що має позитивне сальдо зовнішньої торгівлі. Крім того, за обсягом експорту окремих видів продукції сільського господарства Україна зайняла позиції серед лідерів міжнародної торгівлі [12].

За його словами, співробітництво з ЄС сприяє проведенню реформ українським Урядом. Мається на увазі прискорення адаптації законодавства України до норм і стандартів ЄС у відповідних сферах. Дотепер найголовніша проблема, з якою стикаються вітчизняні аграрії, – це документальне підтвердження безпечності нашої продукції, тобто сертифікація її виробництва за міжнародними системами. Щоб запровадити систему сертифікації, потрібен час на впровадження відповідних стандартів виробництва та необхідно вкласти чималі кошти, яких гостро бракує.

Для прикладу, наведемо спрощену схему легалізації експорту з України до ЄС окремої продукції тваринного походження (рис. 1).

Рис. 1. Спрощена схема легалізації експорту з України до ЄС окремої продукції тваринного походження

Джерело: [13].

Як бачимо, мінімальний строк від початку процесу легалізації до початку реалізації в країнах ЄС продукції тваринного походження становить 23 місяці, або майже два роки. До речі, для того, щоб почати експортувати молоко та молочні продукти довелося провести чотири верифікаційні місії FVO, а весь процес тривав упродовж семи років.

У результаті 10 виробників молочної продукції здобули можливості для постачання продукції в ЄС. Як відзначалося вище, виконання умов сертифікації відкриває нашим підприємствам не лише ринок ЄС, а й інших країн світу. Так, 18 молокопереробних підприємств тепер мають змогу постачати продукцію до Китаю, та більше 35 не лише молоко-, а й м'ясопереробних підприємств працюють на ринках Молдови, Казахстану, Киргизстану, Вірменії, Узбекистану.

З табл. 4 видно, що серед найбільших імпортерів сільськогосподарської продукції перші місця належать країнам Азії (зокрема Китаю та Індії) та Африки (Єгипет). Так, азіатські країни забезпечили у 2015 р. 46,4 % усього експорту аграрної продукції (у 2014 р. – 38,5 %), у той час як європейські – лише 28,3 %. Обсяг українського експорту до країн цього регіону у 2015 р. збільшилися до 6,7 млрд дол. США.

Таблиця 4

**Головні країни-імпортери сільськогосподарської продукції з України
у 2015 р.**

Країна	Вартість, млн дол. США	Питома вага в загальному обсязі експорту, %
Китай	1239,5	8,6
Індія	1082,6	7,5
Єгипет	1022,9	7,1
Іспанія	852,9	5,9
Туреччина	757,7	5,3
Нідерланди	575,6	4,0
Італія	560,0	3,9
Саудівська Аравія	473,0	3,3
Іран	440,6	3,1
Польща	422,7	2,9

Джерело: розрахували автори за даними Державної служби статистики [6].

Серед азійських країн провідне місце належить Китаю. На його ринок постачають 8,63 % загального обсягу експортованої продукції та 18,6 % азійського експорту [14]. У структурі поставленої продукції переважають зернові (54,6 % або 676,9 млн дол. США) і рослинні й тваринні жири (43,0 % або 533 млн дол. США). Також експортують продукцію борошномельної промисловості, цукор і кондитерські вироби, алкогольні та безалкогольні напої. 97,6 % вітчизняних поставок сільськогосподарської продукції в Індію становлять жири й олії тваринного та рослинного походження.

Крім Китаю та Індії, до першої десятки споживачів українського продовольства входять такі країни Азії, як Туреччина, Саудівська Аравія та

Іран. Усього у 2015 р. Україна постачала аграрну продукцію в 39 країн Азії.

До країн Африки було поставлено аграрної продукції на 2 млрд дол. США, що становило 13,9 % усього експорту. Єгипет, на частку якого припадає 7,12 % усього українського експорту продукції сільського господарства, займав 51,1 % експорту до Африки. У структурі експорту до цієї країни 74,2 % становлять зернові культури, 9,5 % – жири й олія, також постачають живих тварин, м'ясо, молоко, яйця, мед, насіння та плоди олійних культур, відходи харчової промисловості тощо. Значну частку становить також експорт у Туніс (12,3 %) Лівію (8,0 %), Марокко (6,8 %) та Алжир (6,0 %). Загалом постачання здійснювали у 48 країн Африки.

Останнім часом перелік країн, до яких здійснюють експорт української аграрної продукції, постійно розширюється.

Висновки. Угода про зону вільної торгівлі – це величезний стимул до розвитку економіки, який потребує гармонізації законодавства, стандартів і процедур сертифікації, підходів до забезпечення й контролю якості та безпеки тих же продуктів харчування (зокрема, продукції тваринного походження). Угода передбачає здійснення реформ у низці сфер української економіки, які стосуються, зокрема, правил конкуренції, державних закупівель, інтелектуальної власності, послуг, фінансового сектора тощо.

Тому дуже важливою на сучасному етапі є співпраця Міністерства аграрної політики та продовольства України з іншими міністерствами та відомствами, зокрема Міністерством економічного розвитку і торгівлі України щодо просування української аграрної продукції на зовнішні ринки. Оскільки проведене дослідження довело, що за останні роки спостерігається зростання масштабу співпраці з ЄС, важливим завданням стає збільшення присутності на цьому ринку української аграрної продукції. Для цього необхідно продовжувати роботу щодо збільшення безмитних квот, які надає ЄС, і зниження ввізного мита ЄС на імпорт української продукції. Також доцільно збільшувати експорт продукції з доданою вартістю – продукції переробної промисловості. Для представлення української продукції дієвими будуть будь-які форми презентацій – виставки, торгові місії, бізнес-форуми, ярмарки тощо.

Актуальними повинні бути й питання диверсифікації експорту аграрної продукції. Так, останнім часом спостерігається тенденція до зростання експорту в Канаду, частка якого у 2015 р. становила 0,2 % загального експорту або 3,3 млн дол. США. За 8 міс. 2016 р. Україна експортувала до Канади товарів сільського господарства на 26,5 млн дол. США. У структурі експорту до цієї країни переважають соя, насіння соняшника, горіхи, мед, лікарські рослини тощо.

Загалом, український експорт необхідно розвивати в напрямі країн Азії та Африки, де зосереджено значну частку населення світу й спостерігається його постійний приріст, задовольняючи потреби країн найперше в зерні та частково тваринницькій продукції. Важливим напрямом експорту є і європейська зона торгівлі, однак залишається ризик незаповнення квот щодо продуктів

харчування та продукції переробної промисловості.

Стратегічним напрямом для українського експорту є торгівля з Китаєм. Китайський ринок – найбільший у світі та має постійну потребу в продуктах харчування (зернових, м'ясо-молочної продукції та плодово-ягідних культур). Перелік товарів важливо постійно розширювати.

Для успішного функціонування аграрного сектора необхідно забезпечити дальший розвиток експорту аграрної продукції, виробництво якісної сільськогосподарської продукції та продукції переробки. Українські виробники-експортери мають адаптуватися до мінливих умов на світовому ринку, що потребує наполегливої роботи.

Список використаних джерел

1. Інститут економічних досліджень та політичних публікацій [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ier.com.ua/ua/publications>.

2. Андрійчук В. Г. Фінансово-економічний стан великотоварних АПФ : причини погіршення і напрями стабілізації / В. Г. Андрійчук // Формування ринкової економіки. – 2015. – № 33. – С. 7–19.

3. Євчук Л. А. Основні фактори зовнішнього макросередовища функціонування сільськогосподарських підприємств / Л. А. Євчук // Ефективна економіка. – 2009. – № 1. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2009_1_8.

4. Саблук П. Т. Перспективи формування продовольчих ресурсів у контексті розвитку аграрної реформи / П. Т. Саблук // Продовольчі ресурси. Серія : Економічні науки. – 2015. – № 3. – С. 5–12.

5. Grygoryev S. Ukrainian agricultural products competitiveness on European market in time of financial challenges [Electronic resource] / S. Grygoryev. – Mode of access : https://www.ierigz.waw.pl/.../18921-Grygoryev_S_Kvasha_...

6. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.

7. Ukraine : Potential Increase of Ukrainian Agricultural Exports to EU [Electronic resource]. – Mode of access : <https://www.fas.usda.gov/data/ukraine-potential-increase-ukrainian-agricultural-exports-eu>.

8. Бізнес по-європейськи : путівник для малого та середнього бізнесу [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://europa-torgivlia.org.ua/novi-eksportni-mozhlyvosti/>.

9. 2016 експорт української сільськогосподарської продовольчої продукції до ЄС зросте до 4,7 млрд дол. – прогноз [Електронний ресурс] / Агробізнес сьогодні. – Режим доступу : <http://www.agro-business.com.ua/agrobusiness/events/4652.html>.

10. Як Україна використала квоти на експорт до ЄС у 2015 році? [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bakertilly.ua/news/id985>.

11. Уряд схвалив стратегію імплементації законодавства у сфері санітарних та фітосанітарних заходів до вимог ЄС [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://minagro.gov.ua/node/20526>.

12. «Експорт сільськогосподарської продукції – єдиний сектор економіки України, що має позитивне сальдо зовнішньої торгівлі» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://minagro.gov.ua/node/15164>.

13. Спрощена схема легалізації експорту з України до ЄС окремої харчової продукції тваринного походження [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://old.milkua.info/uk/info/58/>.

14. Gale F. Slowing Economy : Effect on China's Agricultural Imports [Electronic resource] / F. Gale. – Mode of access : https://www.usda.gov/oce/forum/2016_speeches/gale.pdf.

References

1. Institute for Economic Research and Policy publications [Online], available at: <http://www.ier.com.ua/ua/publications>.

2. Andriychuk, V. G. (2015), Financial and economic condition of large-scale agro-industrial formations: the reasons of deterioration and the directions of stabilization. *Formation of market economy*, vol. 33, pp. 7–19.

3. Yevchuk, L. A. (2009), The main factors of macro functioning of agricultural enterprises. *Efficient economy*, [Online], no. 1, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2009_1_8.

4. Sabluk, P. T. (2015), Prospects for formation of food resources in the context of agrarian reform. *Prodoval'chi resursy*, vol. 3, pp. 5–12.

5. Grygoryev, S. (2015), Ukrainian agricultural products competitiveness on European market in time of financial challenges [Online], available at: https://www.ierigz.waw.pl/.../18921-Grygoryev_S_Kvasha_...

6. The official site State Statistics Service of Ukraine (2016), [Online], available at: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

7. Ukraine: Potential Increase of Ukrainian Agricultural Exports to EU [Online], available at: <https://www.fas.usda.gov/data/ukraine-potential-increase-ukrainian-agricultural-exports-eu>.

8. Business as Europeans: a guide for small and medium businesses [Online], available at: <http://europa-torgivlia.org.ua/novi-eksportni-mozhlyvosti/>.

9. In 2016 Ukrainian agricultural exports of food products to the EU will rise to 4.7 million dollars – Forecast (2016), *Agribusiness today*, [Online], available at: <http://www.agro-business.com.ua/agrobusiness/events/4652.html>.

10. As Ukraine has used quotas for export to the EU in 2015? (2016), [Online], available at: <http://www.agro-business.com.ua/agrobusiness/events/4652.html>.

11. The Government approved strategy of implementation of legislation in the field of sanitary and phytosanitary measures with the EU requirements (2016), [Online], available at: <http://minagro.gov.ua/node/20526>.

12. Export of agricultural products – the only sector of Ukraine's economy has a positive balance of foreign trade (2016), [Online], available at: <http://minagro.gov.ua/node/15164>.

13. Simplified scheme legalization exports from Ukraine to the EU single food of animal origin (2016), [Online], available at: <http://old.milkua.info/uk/info/58/>.

14. Gale, F. (2014), Slowing Economy: Effect on China's Agricultural Imports, [Online], available at: https://www.usda.gov/oce/forum/2016_speeches/gale.pdf.

[How to cite this article? Як цитувати цю статтю?](#)

Стиль – ДСТУ:

Лисак О. Проблеми та перспективи експорту аграрної продукції України [Електронний ресурс] / О. Лисак, Л. Андрєєва // *Agricultural and Resource Economics : International Scientific E-Journal*. – 2017. – Vol. 3. – No. 1. – pp. 139–151. – Mode of access : www.are-journal.com.

Style – Harvard:

Lysak, O. and Andreeva, L. (2017), Problems and prospects of Ukraine's export of agricultural products. *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal*, [Online], vol. 3, no. 1, pp. 139–151, available at: www.are-journal.com.